

IPS Publications

Institute for Policy and Strategy

הנשיא פוטין: חזרנו

יורי קוגן

מרץ 2018

נאומו השנתי של נשיא רוסיה, פוטין, שנישא ב-1 למרץ, שבועיים לפני הבחירות הצפויות במדינה, בפני קהל אוהד היה תמהיל, בחלקים כמעט שווים, בין נאום בחירות המבוסס על תעמולה לצרכי פנים לבין מסרים הרתעתיים כלפי ארה"ב והמערב. במהלך הנאום הסתייע הנשיא בהצגה גראפית של נתונים רבים על מסכי ענק, כאשר בחלק שהופנה כלפי ארה"ב ואירופה הוא עשה שימוש נרחב בקטעי וידאו, שמטרתם להמחיש את יכולותיה הצבאיות של רוסיה.

חלקו הראשון של הנאום, שבעים דקות מתוך כשעתיים סך-הכל, הוקדש לסקירת הישגיה של רוסיה בתחומי הכלכלה והחברה ונפתח באמירת כפל-לשון לפיה לבחירות הצפויות (במשתמע, הן במובן choices והן במובן elections) משמעותיות מרחיקות לכת וארוכות טווח עבור רוסיה. בחלק זה סקר פוטין את דרכה של רוסיה מאז ימי ברית-המועצות תוך העלאת נתונים סטטיסטיים המצביעים על שיפור ניכר (במכפלות) בפרמטרים הכלכליים והחברתיים השונים (אינפלציה, השקעה בתשתיות, חינוך בריאות ועוד). יחד עם אמירות על היות רוסיה "עצמאית ויציבה", הצביע הנשיא על האתגרים הצפויים לה והציב יעד אסטרטגי שאפתני של הפיכת רוסיה לאחת מחמש הכלכלות המובילות בעולם או כפי שהוא הגדיר זאת 'משימתנו הנה התפתחות פורצת'.

חלקו השני של הנאום, עסק בצורך ובדרכים להגן על הישגיה ועתידה של רוסיה. פוטין טען כי 'המבצע בסוריה' הדגים את עצמתה הצבאית של רוסיה. מכאן המשיך הנשיא לסקור בפירוט את מגמת ההצטיידות של הצבא במערכות נשק חדישות, תוך ציון הנתון לפיו 'הצטיידות הצבא גדלה פי 3.7. תוך שימוש ברטוריקה מימי המלחמה הקרה, ציין הנשיא את השתלשלות הדברים, שהביאה למצב בו רוסיה נדרשה להשקעה האדירה בהצטיידות הצבאית. לדבריו, פרישתה של ארצות-הברית, באופן חד-צדדי מההסכם על הגבלת הטילים הבליסטיים (ABM, 1972), באמצעות בניית מערכת גלובאלית של הגנה נגד טילים בליסטיים, היא שהובילה את רוסיה, במשתמע בלית ברירה, למסלול מואץ של פיתוח אמצעי לחימה, שיוכלו להתגבר על מערכי ההגנה שהקימה ארה"ב. הנשיא פוטין פנה בקריאה מתריסה לשומעיו המערביים ואמר 'לא הקשבתם לנו אז. תקשיבו עכשיו'.

בחלק זה של הנאום עשה פוטין שימוש נרחב בקטעי וידאו המדגימים את 'היכולות חסרות התקדים' של מערכות הנשק, פרי פיתוח רוסי עצמאי, תוך סימון ברור של המטרות לשמן פותחו – יעדים בארה"ב. הנשיא סיכם כי כתוצאה מהתפרקות ברית-המועצות אבדה רוסיה חלקים ניכרים משטחה, אוכלוסייתה ועצמתה. נוצרו 'חורים בהגנתה'; חורים אלה תוקנו.

בהמשך ציין פוטין כי פיתוח המערך הגלובאלי של הגנה נגד טילים בליסטיים על-ידי ארה"ב הנו מהלך 'בלתי ידידותי' כלפי רוסיה, כמו גם התפשטותה של נאט"ו לעבר גבולותיה של רוסיה והביע תקווה כי ההכרה בעצמתה של רוסיה יהיה בה די כדי לגרום להתפכחותו של כל גורם תוקפן. הוא המשיך והדגיש כי כל מהלכי ההתעצמות של רוסיה נעשו במסגרת הסכמי בקרת החימוש הקיימים.

בראית פוטין, עצמתה של רוסיה הנה ערובה לשלום עולמי בהיותה הגורם המבטיח חזרה למאזן כוחות גלובאלי. פוטין טען כי קיימים גורמים המסכנים את שלום העולם. גורמים אלה פתחו במרוץ חימוש, שמטרתו להשיג יתרון חד-צדדי על רוסיה, תוך שימוש בכלי הבלתי חוקי של סנקציות, אולם לדבריו גורמים אלה נכשלו במהלכיהם להגביל ולהחליש את רוסיה.

כאן שינה פוטין את נימת הדברים מ"מתריעה למחנכת" והמליץ לארה"ב לבחון מחדש את הדברים, לרבות השינויים המסתמנים במדיניות השימוש שלה בנשק גרעיני. הוא הדגיש כי רוסיה תראה בכל שימוש בנשק גרעיני או נשק השמדה המונית אחר, בכל סדר גודל ובכל עצמה, נגדה או כנגד מי מבנות בריתה כהתקפה גרעינית נגד רוסיה, ותענה בתגובה מיידית והולמת.

בדברי הסיום ציין פוטין כי שאיפותיה של רוסיה אינן התקפיות. הוא ציין כי כבעבר רוסיה שואפת לאיזון כוחות גלובאלי וחזקת המוסדות הבינלאומיים, בהם האו"ם. כל זאת, על בסיס שוויוני של שותפות, כאשר רוסיה ממשיכה בדרכה העצמאית לעבר 'ניצחונות מזהירים' כדבריו.

סיכום

מעניין לציין כי מנאום זה נעדרה לחלוטין התייחסות להיבטים רבים במדיניות החוץ של רוסיה כגון הנושא הסורי, סוגיית אוקראינה, החשדות להתערבותה בתהליכים פנימיים במדינות אחרות ועוד. נראה שאלו לא היו משרתים את המטרה של נאום בחירות בשילוב של ההכרזה על כך שרוסיה חזרה לשמש בתפקיד מוביל וקונסטרוקטיבי בסדר העולמי, בהתבסס על עצמתה וצדקת דרכה. לדבריו המערב יצטרך לשנות מהרגליו מזה כשלושה עשורים ולקבל את רוסיה כגורם שווה זכויות שיש להתחשב בעמדותיו.

מעניינת עוד יותר, מבחינתה של ישראל, אמירתו של פוטין לגבי כל שימוש בנשק בלתי קונבנציונלי כנגד בנות בריתה של רוסיה, מבלי לציין מי הן אותן בנות ברית, שיתפרש כהתקפה בלתי קונבנציונלית כנגד רוסיה עצמה. אם אמירה זו כוללת בתוכה את איראן על שלוחותיה במזה"ת, הרי שיש בכך איתות אזהרה לכוונה של ישראל.